

Историски развој на финансиската глобализација.

Апстракт

Глобализацијата е процес кој се однесува на постојан пораст на транснационалните и на светските, економски, социјални и културни интеракции, кои ги надминуваат границите на државите, а кои се помогнати од развојот на технологијата. Економската глобализацијата е степен до кој некоја економија е отворена кон надворешните влијанија. Крајната цел на економската глобализација е претворање на целата земјина топка во единствен економски простор. Во овој труд, се прави анализа на историскиот развој на финансиската глобализација и на нејзиното влијание на националните држави. Во трудот, процесот на финансиска глобализација се анализира преку мобилноста на капиталните текови во модерната историја. При тоа, се истакнува дека висока мобилност на капиталот имало уште пред 1914 година, т.е. во времето на Златниот стандард. Сепак, од 1971 година наваму, процесот на финансиска глобализација го достигна својот врв, што пред се се должи на интензивниот напредок во технологијата на комуникациите, во последниве години.

Клучни зборови: финансиска глобализација, национални држави, мобилност на капиталот, технологија

Историски развој на финансиската глобализација.

Глобализацијата е збир на прекугранични процеси, кои се поттикнати од енормниот развој на модерната технологија, а која се отсликува во економската, социјалната, политичката, културната и во другите сфери на севкупното живеење. Во идеално глобализираниот свет, луѓето, стоките, услугите и капиталот, можат да се движат слободно, брзо и ефикасно, без никакви ограничувања. Значењето на глобализацијата често се споредува со значењето на индустриската револуција во 19-от век (Сесук, 2002).

Глобализацијата предизвикува многу противречности и сериозни проблеми во националните економии, меѓутоа, во најново време најчесто се потврдува како позитивен економски феномен.

Независно од тоа што глобализацијата во изминативе неколку децении не одмина речиси никого и ниту едно место на земјината топка не остана недопрено од нејзиното влијание,

сепак таа не ги опфати со ист степен сите луѓе и сите држави во светот. Најголем број на глобални трансакции се случува помеѓу земјите од развиениот свет (Dunning, 2002).

Глобализацијата, во економска смисла е процес, со кој се намалуваат или потполно се отстрануваат пречките во меѓународната размена, а економската интеграција меѓу земјите се зголемува. Крајната цел на економската глобализација е претворање на целата земјина топка во единствен економски простор (Solimano, 1998).

Поддржувачите на современата економска глобализација, обично го дефинираат ваквиот процес како долгорочна еволуција кон едно глобално општество. Во блиската историја, навистина бевме сведоци на големо отворање на границите во светската економија. На пример, серијата на меѓудржавни спогодби во рамките на Општиот договор за царини и трговија (ГАТТ), од 1948 година наваму, резултираше со големи смалувања на царинските давачки, на квотите и на другите мерки, кои претходно го оптоваруваа прекуграничното движење на стоки¹. По 1950 година се отворија границите и за финансиските текови. Со посредство на ММФ, стандардот злато-долар во 1959 година, стана целосно оперативен. Паралелно со либерализацијата на трговијата, и на движењето на пари меѓу државите, во изминативе децении сведоци сме и на широко отворање на границите за инвестициските текови, за директните инвестиции и за портфолио инвестициите. Со ваквата либерализација, нивоата на прекугранично банкарство и на трговија со хартии од вредност од шеесеттите години на минатиот век наваму, енорно се зголеми.

Сепак, внимателните аналитичари сметаат дека современата глобална економија не претставува нов феномен. Според нив, во последниве неколку децении, сведоци сме на еден обичен пораст на прекуграничната трговија и на финансиите, фази какви што имало и пред стотици години. Згора на тоа, тие тврдат дека денешната економска глобализација може да се покаже како привремена, исто како што по 1914 година настапил еден нов бран на протекционизам, кој ја заменил меѓузависноста, која била во пораст во 19-тиот век. Според нив, владите можат да ги спречат прекуграничните текови, доколку тоа го налага националниот интерес и повторно да ги затегнат ограничувањата на меѓународната трговија, на патувањето, на девизната размена и на движењето на капиталот. Скептиците на процесот на глобализација, сметаат дека таа не ни дава цврсти докази дека на државата и се заканува одумирање, дека слабее националната лојалност (Георгиева Свртинов, 2011). Сепак, според глобалистите, четириесетгодишниот период на протекционизам (околу 1910-1950 година), претставува привремено скршнување од историскиот тренд, насочен кон градење на интегрирана, единствена, светска економија.

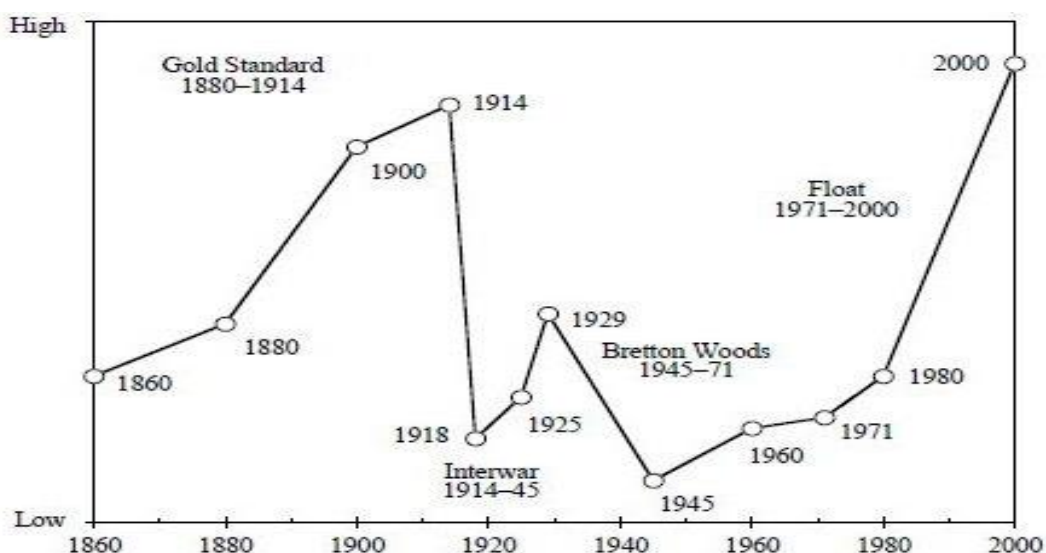
¹ Просечните царински давачки за производи од развиените земји опаднаа од преку 40 проценти во 30-тите години на минатиот век, на помалку од четири проценти во 1999 година.

Анализирајќи го развитокот на глобалниот пазар на капитал преку движењето на капиталните текови, т.е. преку зголемувањето и намалувањето на мобилноста на капиталните движења во одделни периоди, може да се види дека финансиска глобализација и високата мобилност на капиталот имало уште пред 1914 година, т.е. во времето на Златниот стандард.

На следниот графикон, процесот на финансиска глобализација е претставен преку мобилноста на капиталните текови во модерната историја. При тоа, се разгледува периодот од 1860 година, па наваму.

Графикон 1

Мобилност на капиталните текови во периодот од 1860 до 2000 година



Извор: Obstfeld и Taylor (2002)

На оваа слика, развојот на глобалниот пазар на капитал, разгледуван преку зголемување и намалување на мобилноста на капиталните текови, е поделен на четири периоди.

Првиот период, е периодот пред 1914 година, т.е. во времето на златниот стандард, кога сите најголеми светски економии го фиксирале курсот на својата валута во однос на златото. Овој период се карактеризира со голема мобилност на капиталните движења. Наредниот период е периодот од 1914-1945 година, кога глобалната економија, заради двете светски војни и Големата депресија била речиси уништена, а мобилноста на капиталот минимална. Всушност, мобилноста на капиталот во овој период го достигнала дното во историјата на развојот на глобалниот пазар на капитал. Третиот период, периодот на Бретонвудската ера (1945-71), се карактеризирал со обнова на светската

економија и со експанзија во капиталните движења. Повоената политика била потпомогната од ММФ, кој се залагал за либерализација на светската трговија. Извозот на капитал во периодот после Втората светска војна доживува огромен квантитативен пораст во светски размери, пред се како резултат на се поголемата интегрираност и разгранетост на националните економии. Последниот, четврти период, е периодот по Бретонвудскиот систем, т.е. од 1971 година наваму, кога мобилноста на движењето на капиталот го достигна својот врв. Речиси сите индустриски развиени земји ги отстранија капиталните контроли.

Значаен фактор, кој во поново време го помогна процесот на финансиска глобализација во Западна Европа и кој обезбеди создавање на единствен пазар на капитал, беше воведувањето на заедничката валута: евро. Исто така, за поврзување на пазарите на капитал, значаен момент беше и завршувањето на Студената војна меѓу Истокот и Западот. Под влијание на доминантната американска економија, дојде до значаен пораст на финансиската глобализација и во земјите во развој. Значаен фактор за развојот на глобалниот пазар на капитал беше и падот на социјалистичкиот систем, кога поранешните социјалистички земји преминаа кон отворена пазарна економија. Регионалните трговски блокови во Северна и Јужна Америка, во Азија, во Средниот Исток и во Јужна Африка, предизвикаа зголемување на трговијата меѓу овие блокови и “бум” на странските директни инвестиции, предводени од големите мултинационални компании.

Заклучок

Глобализацијата во економска смисла е процес, со кој се намалуваат или потполно се отстрануваат пречките во меѓународната размена, а економската интеграција меѓу земјите се зголемува. Глобализацијата претставува позитивно движење, кое, генерално, ја намалува сиромаштијата, бидејќи поинтегрираните економии имаат поголема тенденција за побрз раст.

Во трудот, процесот на финансиска глобализација се анализира преку глобалниот пазар на капитал, т.е. преку движењето на капиталните текови, во одделни историски периоди. Треба да се има предвид дека низ историскиот развој на финансиската глобализација, постоеле фази на висока мобилност на капиталните движења, но и периоди на протекционизам, каде мобилноста на капиталот била минимална.

Сепак, во последниве децении, процесот на финансиска глобализација доживеа голема експанзија. Ова пред се се должи на забрзаниот развој на Интернетот и на телекомуникациските технологии, на експанзијата на мултинационалните компании и на

брзиот развој на глобалниот финансиски систем. Истовремено, во светлината на бројните финансиски кризи од деведесеттите години на минатиот век наваму, многу економисти укажуваат на ризиците и опасностите кои со себе ги носи таквиот процес.

Користена литература:

1. Bhagwati J., *In Defense of Globalization*, Oxford University Press: New York, 2004.
2. Bordo M., Eichengreen B., Irwin D., *Is globalization today really different than globalization 100 years ago*, National Bureau of Economic Research, Working paper 7195, Cambridge, USA, 1999.
3. Георгиева Свртинов В., *Финансиска либерализација и финансиска стабилност*, Македонска ризница, Куманово, 2011.
4. Scholte J. A., *Globalization-A Critical Introduction*, Macmillan Press Ltd, 2008.
5. Cecuk A., *Finansiska globalizacija*, Graf form, Split, 2002.
6. Dunning J.H., *Regions, Globalization and Knowledge- Baset economy*, Oxford Press University, Oxford, 2002.
7. Fischer S., *Globalization and Its Challenges*, American Economic Review, 2003.
8. Solimano A., *Globalization, tax erosion and Internet*, Maastricht Economic Research, Institute on Innovation and Technolgy, Working Paper, 1998.
9. Obstfeld M. and Taylor A.M., *Globalization and Capital Markets*, National Bureau of Economic Research, Working Paper Nb.8846, Cambridge, 2002.